

List Jána Palárika Martinovi Hattalovi o pokusoch zriadiť Spolok sv. Vojtecha.

Originál listu v LANMP, v pozostalosti Hattalovej 12 M 60. List nemá dátum, ale je zo začiatku roka 1858.

Keď Spolok sv. Štefana v Pešti začal robiť slovenským katolíkom ťažkosti, pokúsili sa ich predstavitelia o založenie slovenského kultúrneho spolku na náboženskom podklade. Podali ostrihomskému arcibiskupovi memorandum v tejto veci, ale nedostali vybavenie.

Priateľ môj drahocenný!

Myslím, že ti nebude nemilo, keď sa s príležitosťou touto trošku listovne pozhovárame. Prima persona ego¹ teda najprv nečo o mojej osobe. Od polovice novembra až do konca decembra minulého roku bol som ťažko nezdravý a k posteli pripútaný, teda práve v ten čas, keď sa Concordia² tlačila, ktorá, že predca s novým rokom svetlo božie uzrela, jedine môjmu priateľovi Viktorinovi poďakovať sa musí. Táto dlhotrvajúca choroba budiž mi i vymluvou, že som ešte výtisky tvojho „Slova“³ (výjmc dva) nerozpredal, aniž dielko to jako si mä požadoval, v Katolíckých Novinách obecnstvu slovenskému neporúčal. To by však, myslím, i zbytočné bolo bývalo, bo jestli oznámenie o ňom v „Cyrillo-Methode“ a pochvalná recensia v „Slovenských novinách“ národovcov našich k zaopatreniu si toho dielka nepohne, tak i já bych darobne harangiroval. Darmo je, Slováci naši ešte tak ďaleko nepokročili, aby filologické diela náležite oceniť vedeli, leďva že s veľikou biedou dáky praktický spis si zaopatriť odvážit' sã môžu. K. p. z „Concordie“ vytláčit' sme dali 500 výtiskov, a kdo vie, zdalíž nám nepodpísané výtisky (asi 200) mole nezoberú. Z Čiech sme nemali ani jedného podpisateľa, z Moravy tiež nepamätám, kdo vie, či sã tých pár výtiskov, ktoré sme do Prahy a do Brna poslali, rozpredá? Hľa, taká je naša vzájemnosť slovanská! Mohol by si azdá — jestli za hodno uznáš — pár slov o našej „Concordii“ v nekterom časopise českom prehovorit'. „Lumír“⁴ nás velice chladno odbavil! Abych sã ale k tvojim nerozpredaným výtiskom navrátil, odpíš mi, či ti ich mám nazpiatok poslať, čo by ti len zbytočné útraty narobilo, bo já som za tých 11 výtiskov porto bol platil 45 kr. str. Jestli privolíš, odovzdám ich tu v Pešti daktorému knihkupcovi do komisie a potom to v „Cyrillo-Methode“ oznámim, že je dielko to i tu v Pešti u toho knihkupectva k dostaniu.

Teraz ešte i o tvojej osobe. Tvoje vyznačenie kroz rímskeho pápeža, který ta za jakéhosi Quirita⁵ vymenoval, veľikou radostou nás prekvapilo. Prekvapilo, hovorím, nie preto, jako by ocenenie tvojich zásluh neočakávané pre nás bolo bývalo, lež preto,

¹ Po prvé moja osoba.

² Literárny almanach, ktorý vydal Palárik spolu s Viktorínom roku 1858.

³ Ide o Hattalovo vydanie *Slova o polku Igorově*, ktoré vyšlo roku 1858 nákladom B. Temp-ského v Prahe.

⁴ Bol to zábavno-literárny časopis český, ktorý začal vychádzať od roku 1851 v redakcii F. Mikovca v Prahe.

⁵ Ide o pápežské vyznamenanie Hattalovo — členstvo v Academii dei Quirito.

ponevadž už i Rím zaslúžilých našich mužov sebe všima. A toto bolo pre nás neočakávané. Keď si už teda raz na tú hodnosť povýšený, nože sa teda primlúvaj za Slovanov u najsvätejšieho otca, aby i nás už prijal do kráľovstva svojeho.

Ešte nečo o tretej osobe. Sem patria mnohí, k. p. Ondriško Radlinský, ktorý svojou slávo-čtivou sebeckou nemúdrou taktikou celú záležitosť nádejného Spolku sv. Vojtecha špatne kompromitoval. Následkom jeho nemúdrych článkov v Cyrillo-Methode bez nášho porozumenia uverejnených, primas dal velice neprajnú odpoveď písebnú na našu petíciu, zjavne pohaniv nemierne a prepjaté počínanie Radlinského v záležitosti tejto, a radiv nám, aby sme sa ku Spolku sv. štefanskému⁶ pripojili, ktorému nariadil chce, aby sa on (svätoštefanský spolok) o vydávanie slovenských katolíckych spisov postaral. Následkom tejto nepríznivej odpovede primasovej Lopusný a Klempa⁷ — hlavní matadóri — nás opustili, namrzení už i tým, že ich Radlinský v podpise pod programom v „Cyrillo-Methode“ uverejnenom svojej správcovskej hodnosti seba osobovanej nemúdro subordinoval. On, pravda, teraz Lopusného a Klempu zradcami menuje, ale že sa tak stalo, on sám zapríčinil. V tomto veci položení Radlinský chcel všetké naše akta biskupovi Moysesovi poslať a prosiť ho, aby on ten spolok v Banskej Bystrici založil; od čeho sme ho ale odhovorili a tú radu mu dali, aby sa on najprv pre svoje hlúpe tláchaniny pred primasom ospravedlniť snažil a potom, aby sa mu dŕazné Memorandum zo strany výboru písalo a na povolenie žiadaného Spolku sv. Vojtecha doliehalo. Toto poslednie Memorandum já som vypracoval, ale latinsky zase tej hlúposti sa dopustil, že nedal som Memorandum kroz cudzú ruku prepísať, lež on ho sám prepísal so svojou vlastnou rukou. Primasovi alioquin nenávidenou. Na memorandum toho primas nám nedal ešte žiadnej odpovede, ale čujeme, žeby už bol náchylný spolok ten nám povoliť, keby sme iného muža na čele mali. Radlinský ale nedá seba povedať, už sme sa mu dost, i Viktorin i já, natrúbili, on ale hotový bol nás z nestálosti obviňovať atď. Slyšíme, že je už primas odhodlaný spolok ten povoliť, ale nie v Pešti, lež dakde indej, k. p. v Trnave. Čo z toho vypáli, uvidíme.

Iného ti nemám čo písať. Jestli sa ten Vojtech nepodari, potom sa budeme starať o založení „Národného domu“,⁸ dobre by bolo, keby vo feriach na pár dní k nám prišiel, aby sme sa s tebou poradiť a zabaviť mohli. Zdel nám tvôj úsudok o našej „Concordii“, ale nebuď prisnym literkárom, bo vtedy, viem, bys nás hrozne pre daktoré chyby gramatické a pravopisné vymydli. Druhý raz nám to snadnejšie pôjde. Dobre sa maj a nezabudni na nás!

J. Palárik

49

Úvaha J. D. Makovického „Jakými závodmi poistilo by sa krajom tatranským výživá taká, aby úbohí Slováci neboli nútení z väčšieho dielu chlieb svoj v cudzine žobrotou vydobývať?“

⁶ Spolok sv. Štefana bol založený roku 1847 ako literárna spoločnosť na vydávanie kníh. Neskoršie vydával aj časopisy, napr. Katolícke noviny.

⁷ Fr. Lopusný (1813—1874), veľkoveradínsky kanonik. — Šimon Klempa (1811—1904), katolícky kňaz, vydavateľ Katolíckych novín v päťdesiatych rokoch 19. stor.

⁸ Išlo o stredisko katolíckych Slovákov v Pešti.